

Razvoj gospodarske mediacije pri Okrožnem sodišču v Ljubljani od leta 2003 dalje

Sara Ahlin Doljak¹

POVZETEK

Avtorica se zavzema naj bi se mediacija uveljavila kot primarna oblika načina reševanja sporov v posamezni družbi, ne le zgolj kot alternativni način – angl: »alternative dispute resolution – ADR«, kot je to danes slučaj v večini pravnih sistemov; tako common law, kot kontinentalnega (evropskega) pravnega kroga.

Obstoji »pravni paradoks«, ki se kaže v tem, da v Sloveniji (do l. 2008) nismo imeli zakonsko reguliranih mediacij, pa so le te bile tudi na področju gospodarskih mediacij sedem let zelo uspešne.

Temeljni pogoj² za uspešnost mediacij je odvetništvo, kajti le z njegovo afirmativno pritegnitvijo, ko odvetniki enkrat nastopajo kot pooblašenci, drugič pa kot izurjeni ter izkušeni mediatorji, je moč v posameznih okoljih doseči uspešnost mediacij.

Avtorica se zavzema za razširitev področja mediacij še na področje potrošniškega, davčnega, prava, na upravno področje in lokalne samouprave, saj tudi na teh področjih prava nastopajo gospodarski subjekti. Za uspešnost mediacij je potrební pogoj tudi, da se subjekte (stranke, odvetnike, itd.) stimulira s pozitivnimi sankcijami (npr. vračilo sodnih taks, davčne oprostitve, višje nagrade odvetnikov po tarifi, itd.). Doseči je treba izvršljivost mediacijskih sporazumov.

Ključne besede: mediacija, conciliacija, arbitraž, poravnava, terminologija, zgodovinska razvojnost, Oblike ADR v Sloveniji – s posebnim ozirom na mediacije, Court management, vloga odvetnikov v mediacijah.

¹ doc. dr. Sara Ahlin Doljak, Evropska pravna fakulteta, odvetnica, mediatorica pri Okrožnem sodišču v Ljubljani, predavateljica, Email: sara.ahlin-doljak@epf.nova-uni.si

² *Conditio sine qua non*.

Development of Commercial mediation at District court of Ljubljana from year 2003

ABSTRACT

Author strives for enforcement of the mediation as a primary method of dispute of conflict resolution in a particular society, and not merely as an alternative method – ADR, like the situation is today in a majority of legal systems; both common law and continental (European) legal circle.

There is a “legal paradox” that displays itself in the fact that in Slovenia (until year 2008) we did not have a legally regulated mediation, but they were also in commercial mediation already the seventh year very successful.

Conditio sine qua non for successfulness of mediations is legal profession, since only an affirmative engagement thereof in a particular environment can achieve successfulness of mediations, as lawyers once act as attorneys, and another times as learned and experienced mediators.

Author strives for expansion of the range of mediations also on the field of consumer, tax, law, on the field of public administration and local government, because in these areas of law there are also corporate entities. For the successfulness of mediations a necessary condition is also stimulation for the subjects (parties, lawyers, etc.) with positive sanctions (e.g. refund of court fees, tax exemption, higher attorney fees according to the tariff, etc.). Enforceability of mediation settlements must be achieved.

Keywords: mediation, conciliation, arbitration, settlement, terminology, historical development, ADR Forms in Slovenia - with special regard to mediation, Court management, the role of lawyers in mediations

A. Uvod

Samo jasna teoretična opredelitev mediacije³, lahko razreši številne zagate in dileme mediacijske prakse, da bi lahko odgovorila na vprašanje: kdaj gre v slovenski ureditvi za mediacijo?⁴

³ Definicija mediacije: »Mediacija je način alternativnega – mirnega reševanja sporov, s pomočjo tretje nevtralne osebe, ki s svojim delovanjem strankama pomaga doseči sporazum tako, da razreši pravna in interesna vprašanja, ter na novo ureja medsebojne pravice in obveznosti, zlasti z vidika bodočega sodelovanja. Mediacijska srečanja, ki so lahko skupna ali ločena so neformalna. Ko strani dosežejo in podpišejo sporazum pred sodnikom, ima ta moč pravnomočne sodne odločbe, lahko pa stranki izvršljivost mediacijskega sporazuma dosežejo tudi s pomočjo notarja. Zaradi svoje narave lahko mediacija (slov: posredovanje) v nasprotju z rednim sodnim postopkom vodi k rešitvam, ki so za stranke bistveno bolj ugodne zato, ker so hitreje, cenejše, kreativnejše in bolj prilagojene interesom strank. Mediacijski postopek je hiter, neobvezujoč, neformalen in zaupen, ter nikakor ne vpliva na morebitni kasnejši spor med strankama na sodišču«.

⁴ Možnih odgovorov je več:

npr. Ude (2004), str. 29, jo opredeljuje: »Mediacija je na splošno mogoče opredeliti kot obravnavanje sporov s pomočjo nepristranske tretje osebe, ki ne more izdati zavezujoče odločbe. Taka oseba pomaga strankam pri pogajanjih, pomaga jim opredeliti in pojasniti vsa sporna dejanska in pravna vprašanja, na koncu pa ji pomaga doseči in oblikovati sporazum, ki je v bistvu (kot vsaka poravnava) neke vrste novacija pravnega razmerja«.

Podobno arbitražo opredeljuje tudi Puharič (2000), str. 1410, povzeto po Ude, Ibidem. Tudi Šetinc – Tekavc (2002), v enem redkih teoretičnih knjižnih del v Sloveniji, ki je nastala po njeni magistrski nalogi, podaja najprej definicijo alternativnih metod reševanja sporov (str. 18) nato pa še specialno definicijo mediacije, pri čemer ni jasno, ali je ta definicija njena lastna, kajti zapiše oz. povzema druge definicije, za katere ugotavlja, da je (več ali manj) mediacija definirana kot proces, v katerem posebej usposobljena nevtralna tretja oseba, pomaga stranki predstaviti njen položaj ter najti in raziskati možnosti za rešitev spora med njima, intervencija nevtralnega tretjega, ki intervenira na željo strank, sodeluje pri reševanju spora in strankam pomaga najti lastno pot do soglasja, pomoč mediatorja strankama v sporu, da najdeta medsebojno sprejemljivo rešitev v sporu med njima, zasebna in prostovoljna pogajanja, ki jih pospešuje nevtralni tretji z namenom doseči dokončen, pogodbeno zavezujoč dogovor med strankama v sporu, pol formalen proces pogajanj s strankama brez uporabe dokazov ali prič in podobno«.

Prav tam, pa ista avtorica Šetinc – Tekavc, ugotavlja, da vse druge definicije v primerjalnem pravu, več ali manj ponavljajo zgoraj omenjeno. Tako npr. v ZDA, kjer se je že v 70-ih letih 20. stoletja izoblikovala definicija mediacije (Broven, Marriott, (1993), Newman, (1999), Fulton (1989), Ponte, Cavenagh (1999), kjer se citirajo mediacije v ameriški, angleški in avstralski teoriji.

Nekoliko drugače definira mediacije Ristin (2007) kot: »Ideja mediacije pomeni, dati (država ali družba) ljudem možnost izbire načina, ki je zanj najboljši za rešitev njihovega spora tako, da jim pri tem pomaga nevtralna tretja oseba«.

Nato pa ista avtorica še opozarja na definicijo mediacije v Zeleni knjigi iz leta 2002, ki v 6. členu definira ARS (pomeni ADR), kot: »ARS se za potrebe te knjige zunajsodni postopki, ki jih opravlja nevtralna tretja oseba, izključujoč arbitražo«, Ristin (2007), str. 1334 – 1336. Poizkus definicije mediacije podaja tudi Plauštajner (2007), str. 1324 in 1325.

Neke vrste definicijo (oziroma oris mediacijskih srečanj, ki jih ima za seboj več kot 110) je podal tudi Razdrih (2006), str. 11-13.

Podobno na problematiko in tudi definicijo mediacij opozarja Zalar (2007), str. 1291 – 1302, kjer opozori na že obstoječo primerjalno pravno analizo postopkov mediacij, conciliacij, zgodnje nevtralne obravnave (ENE), v CRP: Razvoj pravnega sistema RS do leta 2010, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani 2000.

Poizkus definicije vsebuje tudi Končina – Peternel (2007), ko navaja, da pomembni pravni dokumenti Sveta Evrope in Evropske Unije ki urejajo mediacije (Zelena knjiga – Green paper) o ADR 2002, Evropski kodeks za ravnanje mediatorjev (2003), Uredba Sveta ES št. 2201/2003 o pristojnostih priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi z takšno soodgovornostjo, priporočilo SE o družinski mediaciji (ki ga je ratificirala tudi Slovenija leta 1999), osnutek smernic CEPEJ (2007), temeljito vzpodbujajo razvoj mediacije, kjer gre za »hitro, preprosto in stroškovno učinkovito pot reševanja sporov. Mediacija kot metoda omogoča upoštevanje zelo širokega spektra interesov strank, zato obstaja večja možnost, da bosta stranki dosegli sporazum. Tak sporazum

V mediacijskih postopkih se pojavljajo še vedno nerešena pravna vprašanja, kot so:

- ali je mediacija lahko obvezna in predpisana kot procesna predpostavka pred začetkom sodnega postopka,
- kako urediti zaupnost podatkov in gradiv, zbranih v postopkih mediacije, zlasti če tak postopek ni bil uspešen in se med strankama začne (kasneje) sodni spor,
- v katerih primerih je lahko sporazum v mediaciji (oz. kasnejša sodna poravnava) tudi sodna ali pri notarju, dosežena v postopku mediacije, izvršilni naslov,
- kakšen je pravni učinek poteka mediacije na zastaralne in prekluzivne roke (npr. z mirovanjem teh rokov med trajanjem mediacije),
- ali mediatorji poleg pravnega znanja potrebujemo tudi poznavanje človeške narave ter sposobnost vzbuditi pri strankah zaupanje, in sposobnost empatije (sočutja do sočloveka), razen tega pa še številna nepravna znanja in sposobnosti in spretnosti: npr. znanja s področja psihologije, socialnega varstva, družinske terapije itd.

Naslednji problem je: kako podrobno urediti zakonsko mediacijo, kajti po dosedanjih ocenah teorije⁵ je lahko prenормiranost zavora v mediacijah, zato je treba zakonsko regulacijo te materije opravljati »s tresočo se roko«.

V Sloveniji smo dobili Zakon o mediacijah v civilnih in gospodarskih zadevah l. 2008 (dne 7. 6. 2008 je začel veljati), med tem ko je bilo do tedaj to področje (razen takrat veljavni čl. 305b. ZPP, ki je predvideval osnovno pravno podlago mediacij, a z zadnjo novelo ZPP-E ni več v veljavi) v bistvu vsebinsko in procesno neurejeno. Teorija opozarja, da zakon ne sme imeti organizacijskih in drugih logističnih rešitev, saj bi s tem le zaviral nastajanje novih oblik. Pri tem je treba upoštevati vzorčni zakon UNCITRAL-a in tudi Direktivo EU ter do sedaj veljavna štiri priporočila EU, vključno z Zeleno knjigo o mediacijah. Ti akti si ne nasprotujejo, temveč se dopolnjujejo.

stranke praviloma prostovoljno spoštujejo, zato lahko ohranijo prijateljski in trajen odnos«, Ibidem, str. 1304.

Nenazadnje je treba upoštevati tudi formalne opredelitve - definicije kot jih določa čl. 3. ZMCGZ (Zakon o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah): »Mediacija pomeni postopek, v katerem stranke prostovoljno s pomočjo nevtralne tretje osebe (mediatorja) skušajo doseči mirno rešitev spora, ki izvira iz ali v zvezi s pogodbenim in drugim pravnim razmerjem, ne glede na to, ali se za ta postopek uporablja izraz mediacija, conciliacija, pomirjanje, posredovanje v sporih ali drug podoben izraz«.

⁵ gl. npr. Ude (2008), str. 3.

Medčloveški odnosi so najpomembnejši za klimo v družbenem okolju. Zato si je treba prizadevati za dvig ravni sporazumnega reševanja sporov, ki vsaki družbi že po naravi stvari nastajajo (s pomočjo vseh oblik alternativnega – mirnega reševanja, ADR).⁶ Treba je krepiti raven pravne kulture in seveda tudi vlogo pravne države.

Pomembna širša definicija mediacij kot procesno – sistemskega modela mirnega reševanja sporov. V teoriji obstaja ravno toliko različnih definicij mediacije, kot je avtorjev.

Namen pisanja tega članka je bilo ukvarjanje predvsem z mrežo medčloveških odnosov, ki nastajajo že ob nastanku gospodarskih sporov, predvsem pa z okoliščino: kako takšne spore preden pridejo pred sodišče, preprečevati in razreševati v zadovoljstvo vseh sprtih strani, pa tudi kasneje, ko že pridejo na sodišče in morda še v času trajanja sodnega postopka (sodišču pridruženo obliko mediacij, pa tudi obliko, ko že sproženi sodni postopek odstopajo v zasebno mediacijo. Običajno odvetnikom, ki so za to usposobljeni in posebej izobraženi.

Izbiri tematike je narekoval motiv, ki je v tem, da ne smemo nobene priložnosti zamuditi, da bi izpopolnili staro (npr. arbitražo, ki je namenjena reševanju sporov o pravicah, s katerimi stranke lahko prosto razpolagajo oz. se lahko o njih poravnajo, kot oblike zasebnega sodišča – razsodišča) in uvedli nove oblike reševanja medosebnih sporov, saj kljub nekaterim uspehom (npr. v Sloveniji od leta 2001). Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP) je objavilo statistične podatke o primerih za leto 2017. Zadnje objavljene statistike za leto 2017 kažejo, da je Slovenija dosegla velik napredek in zmanjšala število nerešenih vlog na ESČP. Konec leta 2016 je Slovenija še vedno imela 1.587 primerov, zdaj (podatki na dan 31. 12. 2017) pa ima „samo“ 127 nerešenih zadev. To uvršča Slovenijo v zgornjo polovico držav članic Sveta Evrope z najmanj nerešenih zadev v EKČP.⁷ Tudi nadaljnji zakonski posegi so nujni, seveda pa niso dovolj. Na koncu bo vendarle znanje mediatorjev (odvetnikov, sodnikov, arbitrov pri obliki Med.-Arb.) in vseh, ki bodo v teh postopkih sodelovali vključno s strankami, najpomembnejše zagotovilo za uspeh.

⁶ v celotnem tekstu sem uporabljala stalno mednarodno uveljavljeno kratico za alternativno – mirno reševanje sporov – angl.: »alternative dispute resolution« (ADR).

⁷ In recent years Slovenia has cut ECHR cases to less than a tenth of what they were, URL http://www.vlada.si/en/media_room/news_from_slovenia/news_from_slovenia/article/in_recent_years_slovenia_has_cut_echr_cases_to_less_than_a_tenth_of_what_they_were_61034/ 29.7.2019

Posredovanje (mediation)⁸ kot metoda premagovanja sporov je v primerjalnem pravu v bistvu nadaljevanje pogajanj, ki predhodno lahko sestoje iz nujenja dobrih storitev strankam v sporu s strani tretjega – nevtralnega posrednika, da bi prišlo do sporazumne rešitve spora. Če v tem ne uspe, je posrednik zavezan dostaviti obema stranema v sporu obrazloženi predlog za rešitev spora, ki pravno sicer ne zavezuje obeh strani, temveč je njegov »ratio« v prepričljivosti. Takšno priporočilo je zgolj moralno zavezujoče za stranke v sporu. Opozoriti pa moram, da slovenski mediatorji ne posredujemo strankam takšnih predlogov – priporočil za rešitev spora. Prav ta ugotovitev kaže na stališče, da je mediacija čedalje bolj aktiven proces od conciliacije, pri čemer v slednjem primeru ni pričakovati pripravljen predlog za rešitev spora.

B. Mediacija v gospodarskih zadevah pri okrožnem sodišču v Ljubljani

Od marca **2003** dalje se na Okrožnem sodišču v Ljubljani izvaja mediacija v gospodarskih sporih. Za te spore je na splošno značilno, da ni tako močnega čustvenega naboja med strankami, kakor je prisoten npr. v družinski mediaciji. Gospodarski spori so še posebej primerni za reševanje s pomočjo mediacije, saj gre pri odnosih, iz katerih izhajajo, običajno za dolgotrajna in kompleksna razmerja med strankami. Posamezen gospodarski spor sicer odraža spor v ozkem segmentu odnosov, lahko pa moteče vpliva na dolgoročne odnose med strankami oziroma na ugled in položaj stranke na trgu. V teh sporih nastopajo specifične stranke, saj je večini v interesu nadaljevanje poslovnega odnosa s trenutnim nasprotnikom v sporu. Poleg tega je v rednem sodnem postopku možnost vplivanja strank na končno odločitev zelo majhna, zaradi pravnomočne sodne odločbe pa se običajno vsaj ena, velikokrat pa tudi obe stranki, čutita prikrajšani. Zato je bil pričakovan dober odziv strank na ponujeno mediacijo, kar se je izkazalo za resnično. Prav tako pa so spodbudni rezultati o uspešnosti mediacije.

V tem poglavju bom interpretirala podatke za l. 2003, ko so se mediacije v gospodarskih sporih začele izvajati pri Okrožnem so-

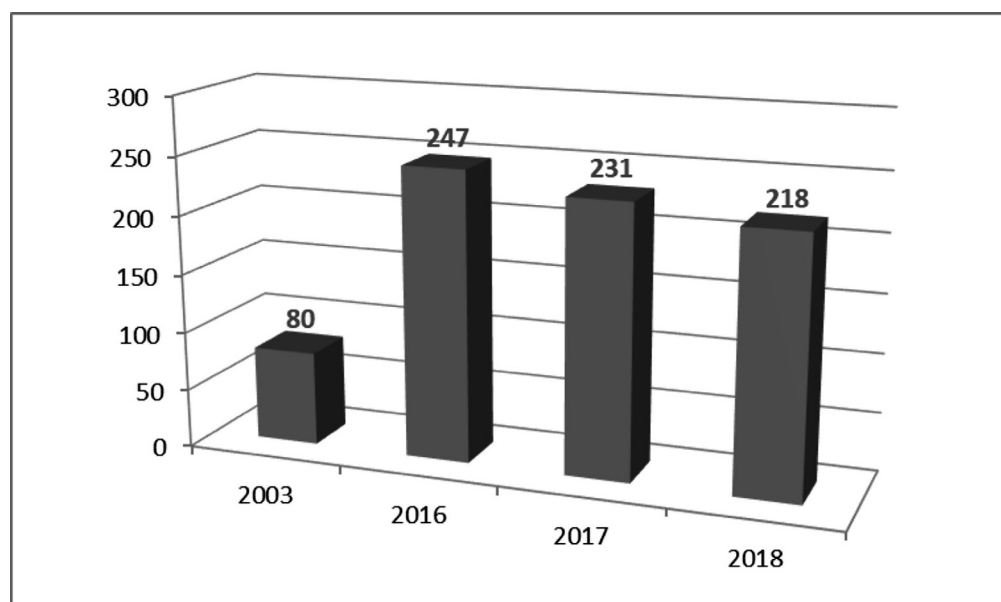
⁸ Termin ima svoje korenine v latinščini: mediativus (ko posreduje), mediare (zavzeti srednjo pozicijo). Moram pa opozoriti, da se izraz »mediation« uporablja v Franciji v pomenu posredovati, medtem ko je v Veliki Britaniji zato bolj v uporabi termin »conciliation«, čeprav sta oba termina v angleškem jeziku sinonima. Tako tudi Lubarda (1999), stran 84.

dišču v Ljubljani in nato še za zadnja tri leta (2016, 2017 in 2018), ko imamo že znane podatke glede izvajanj mediacij pri tem sodišču.

1.1. Podana soglasja v gospodarskih zadevah

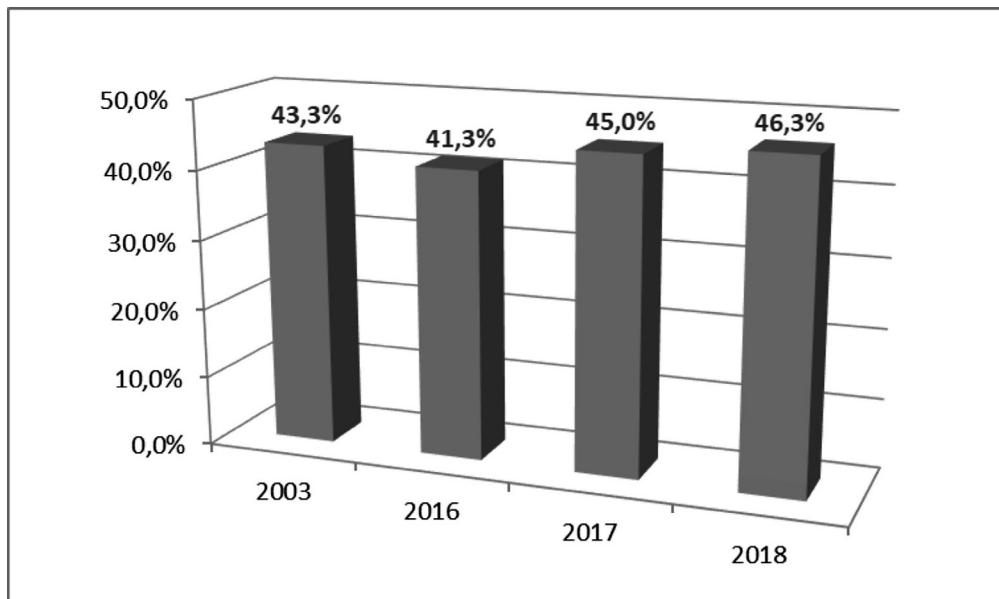
Od marca do konca **leta 2003** sta obe stranki podali soglasje za reševanje zadeve v mediaciji v 80 primerih. V koledarskem **letu 2016** sta obe stranki podali soglasje za reševanje zadeve v mediaciji v 247 primerih; **leta 2017** je bilo podanih soglasij v 231 primerih in **leta 2018** je bilo podanih 218 soglasij.

Graf 1: Primerjava podanih soglasij po letih

1.2. Uspešnost zaključenih mediacij v gospodarskih zadevah

Od skupno 60 končanih mediacij **leta 2003** se je 26 zadev ali 43,3 odstotka zadev končalo s sklenjeno poravnavo ali umikom tožbe, kar je glede na to, da je trajal ta program šele devet mesecev, gotovo velik uspeh. V 34 primerih se je zadeva nadaljevala v pravdi. V **letu 2016** je bilo od skupaj 247 končanih zadev uspešno rešenih 102 zadev oziroma 41,3 odstotka zadev. **Leta 2017** je bilo končanih 231 zadev, od teh 104 zadev s podpisom poravnava ali umikom tožbe, kar predstavlja 45 odstotno uspešnost zadev. **Leta 2018** je bilo končanih 218 zadev, od teh 101 zadev s podpisom

Graf 2: Uspešnost gospodarskih mediacij

poravnava ali umikom tožbe, kar predstavlja 46,3 odstotno uspešnost zadev.

1.3. Podatki o uspešnosti mediacije po strukturi zadev v gospodarskih sporih

Vse zadeve, ki so bile ponujene v mediacijo v gospodarskih sporih do konca leta 2018, smo razporedili v pet skupin glede na pravno naravo spora.

(i) Zadeve v zvezi z avtorskim pravom

Podatkov za leto 2003 nismo našli. Leta 2016 je bilo končanih 12 zadev uspešno. Leta 2017 je bilo uspešno končanih 18 zadev in leta 2018 v 11 zadevah.

(ii) Zadeve v zvezi z blagovno znamko

Podatkov za leto 2003 nismo našli. Leta 2016 in 2017 ni bilo uspešno končanih zadev v zvezi z blagovno znamko, v letu 2018 pa le ena zadeva.

(iii) Gradbeni spori

Naslednjo skupino predstavljajo spori, ki sodijo na področje gradbeništva. Podatkov za leto 2003 nismo našli. V vseh letih 2016, 2017 in 2018 so bili uspešno zaključeni po en spor vsako leto.

(iv) Insolvenčni spori

Sledijo spori, ki izvirajo iz ZFPPIPP⁹. Podatkov za leto 2003 nismo našli. Leta 2016 je bilo končanih 7 zadev uspešno. Leta 2017 je bilo uspešno končanih 16 zadev in leta 2018 v 11 zadevah.

(iv) Nelojalna konkurenca

Podatkov za leto 2003 nismo našli. V vseh letih 2016, 2017 in 2018 so bili uspešno zaključeni po en spor vsako leto.

(iv) Odškodninski spori

Podatkov za leto 2003 nismo našli. Leta 2016 so bile končane 3 zadeve uspešno. Leta 2017 je bilo uspešno končanih 4 zadev in leta 2018 tri.

(v) Spori v različnih zadevah, razvrščeni v skupino »ostalo«

V zadnjo skupino smo razvrstili zadeve, ki smo jih poimenovali ostalo, ker jih ni bilo mogoče umestiti v nobeno od zgoraj navedenih skupin. V letu 2003 se je mediacija zaključila v enem primeru uspešno. Leta 2016 so bile uspešno zaključene v 77 primerih, leta 2017 v 64 zadevah in 2018 v 71 primerih uspešno zaključene mediacije.

1.4. Število mediacijskih srečanj potrebnih za uspešno končan mediacijski postopek v gospodarskih zadevah

Stranke v gospodarskih sporih so pravne osebe oz. podjetniki posamezniki v sporih glede svojega poslovanja in v teh zadevah je pomembna hitrost postopka, saj je splošno znano, da se poslovna razmerja razvijajo zelo hitro in intenzivno. Pri mediaciji je poleg možnosti sooblikovanja rešitve spora poudarjena tudi hitrost postopka.

Za subjekte, ki nastopajo v gospodarskih sporih, bo zato zanimiv podatek, da je bilo v **letu 2003** od skupno 26 uspešno rešenih zadev, 14 zadev ali 53,8 odstotka zadev rešilo na prvem srečanju. Deset zadev ali 38,5 odstotka zadev je bilo končanih na drugem srečanju in le dve zadevi ali 7,7 odstotka zadev je bilo za uspešno rešitev potrebnih tri ali več srečanj.

V **letu 2016** pa je bilo od skupaj 102 uspešno končanih zadev, kar 80 zadev ali 78,4 odstotka zadev končalo na prvem srečanju, za 17 zadev ali 16,6 odstotkov zadev sta bili potrebni dve srečanja, 3 zadev ali 2,9 odstotka zadev pa je bilo uspešno končanih po treh

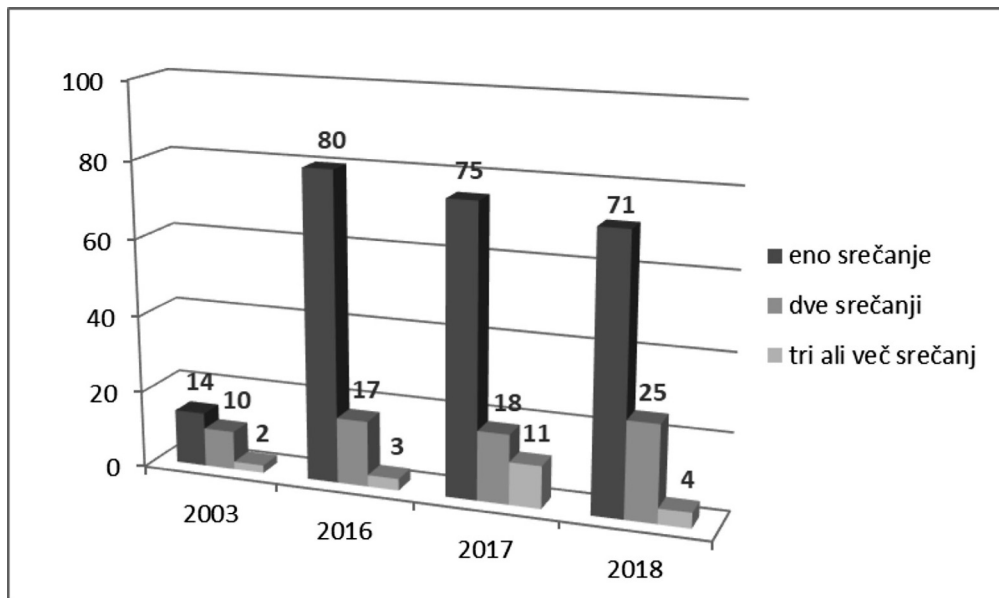
⁹ Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP). Uradni list RS, št. 126/2007, 40/2009, 59/2009, 52/2010, 106/2010, 26/2011, 47/2011, 87/2011, 23/2012, 48/2012, 47/2013, 100/2013, 10/2015, 27/2016, 31/2016, 38/2016, 63/2016, 30/2018, 54/2018.

ali več srečanjih. Dve zadevi sta se uspešno končali brez mediacijskega srečanja, saj sta stranki sklenili sporazum takoj po podpisu soglasja za pristop k mediaciji, kar predstavlja 2 odstotka uspešno rešenih mediacij v tistem letu.

Leta 2017 je bilo od skupaj 104 uspešno končanih zadev s podpisom poravnave ali umikom tožbe. Uspešno rešenih zadev se jih je 75 rešilo na prvem srečanju kar predstavlja 72,1 odstotka zadev. 18 ali 17,3 odstotka zadev je bilo končanih na drugem srečanju in 11 zadev ali 10,6 odstotka zadev je bilo za uspešno rešitev potrebnih tri ali več srečanj.

Leta 2018 je bilo od skupaj 101 uspešno končanih zadev s podpisom poravnave ali umikom tožbe. Uspešno rešenih zadev se je 1 rešila brez srečanja, 71 se jih je rešilo na prvem srečanju kar predstavlja 71,71 odstotka zadev. 25 ali 25,25 odstotka zadev je bilo končanih na drugem srečanju in 4 zadev ali 4,04 odstotka zadev je bilo uspešno rešenih na treh ali več mediacijskih srečanjih.

Graf 3: Število srečanj potrebnih za uspešno končano gospodarsko mediacijo

1.5. Analiza uspešnosti mediacije

Pri merjenju uspešnosti mediacije pa ni pomemben samo delež doseženih poravnav ali umikov tožbe, pač pa tudi zadovoljstvo

strank. Posebno v primerih, ko je dosežena poravnava, so stranke navdušene nad mediacijo, kar izhaja iz anketnih listov, ki jih stranke in njihovi pooblaščenци oddajo po končanem postopku. Potrebno je povedati, da je izpolnjevanje anketnih listov neobvezno in da so anonimni. Glede na prostovoljno bazo oddajanja anket jih stranke in odvetniki ne pošljejo v vseh zadevah, kjer se je mediacija končala, vendar je kljub temu število oddanih anket zadostno, da se ustvari slika o kakovosti mediacijskih postopkov ter o zadovoljstvu strank in odvetnikov z njimi.

Eden izmed pokazateljev kakovosti dela mediatorjev je prav gotovo zadovoljstvo strank z mediatorjevim načinom vodenja postopka. Velikega pomena za prikaz kakovost mediacije in dela mediatorjev so odgovori strank in njihovih odvetnikov, ki v mediaciji niso uspeli doseči dogovora in se zadeva nadaljuje v rednem postopku. Stranke velikokrat odgovorijo v anketah, da je mediacija, kljub temu, da niso dosegli sporazuma, razjasnila posamezna sporna vprašanja in pripomogla k temu, da nekoliko bolje razumejo stališča nasprotne stranke ter povečala možnosti za kasnejšo sporazumno rešitev spora.

V letu 2016 smo za prikaz kakovosti mediacijskih postopkov v nadaljevanju naredili analizo anonimnih anketnih vprašalnikov, ki so jih stranke in njihovi odvetniki v letu 2016 vrnili izpolnjene v Službo za alternativno reševanje sporov (SARS). Število vrnjenih vprašalnikov je bilo glede na število izvedenih mediacij relativno nizko, kljub temu pa je SARS pri Okrožnem sodišču v Ljubljani omogočal vpogled v mnenje strank in odvetnikov o kakovosti mediacijskih postopkov.

Vsebinsko vprašalnikov glede zadovoljstva smo poenostavili v štiri kategorije in sicer: zelo zadovoljni, zadovoljni, nezadovoljni in zelo nezadovoljni. V 95 odstotkih zadev so bile stranke in odvetniki zelo zadovoljni ali zadovoljni s postopkom mediacije.

Tako stranke kot tudi odvetniki so mnenja, da mediacijsko srečanje traja ravno zadosti dolgo časa, saj so tako odgovorile stranke v 85,9 odstotka primerov in 90,5 odstotka odvetnikov.

Iz rešenih anketnih vprašalnikov lahko razberemo, da je mediacija strankam pomagala k boljšemu razumevanju problemov nasprotne stranke.

V 59,8 odstotka strank in 82,5 odstotka odvetnikov menijo, da jim je mediacija prihranila čas in denar. Prav tako je zanimiv poda-

tek, da so stranke v večini primerov na vprašanje, ali bi mediacijo priporočile tudi drugim, odgovorile pozitivno.

Eden izmed pokazateljev kakovosti dela mediatorjev je prav gotovo zadovoljstvo strank z mediatorjevim načinom vodenja postopka, pri čemer so stranke in njihovi odvetniki v 87 odstotkih primerov odgovorili, da so bili zadovoljni ali zelo zadovoljni in 90,5 odstotka strank in 90,5 odstotka strank.

Da so stranke in odvetniki zadovoljni z nastopom mediatorja nam povedo tudi sledeči podatki:

Iz telefonskih razgovorov z odvetniki, pooblaščenimi predstavniki pravnih oseb in mediatorji pa smo izvedeli, da na sklenitev poravnave v veliki meri vplivajo mediatorji v smislu strokovnosti in nepristranskosti ter stranke same v smislu fleksibilnosti in pripravljenosti na popuščanje. Vendar pa so tudi izredni primeri, ko se stranke odločijo za pravdo in pri tem vztrajajo ne glede na stroške in porabljen čas, ki bosta potrebna za dokončno rešitev njihove zadeve.

V letih 2017 in 2018¹⁰ smo za prikaz kakovosti mediacijskih postopkov v nadaljevanju naredili analizo **spletnih** vprašalnikov, ki so jih stranke in njihovi odvetniki izpolnili z odprtokodno aplikacijo 1KA¹¹ in sicer po zaključku mediacije. SARS pošlje spletni anonimni anketni vprašalnik strankam mediacijskega postopka in njihovim pooblaščenecem ter mediatorju, ki je vodil postopek mediacije.

V letu 2017 je SARS prejel s strani strank ustrezno izpolnjenih 103 e-vprašalnikov, s strani odvetnikov pa 98 e-vprašalnikov ter s strani mediatorjev ustrezno izpolnjenih 146 e-vprašalnikov.

Analiza e-vprašalnikov kaže, da so stranke in odvetniki v zadnjih dveh letih manj zadovoljni s postopkom mediacije. V letu 2017 je bilo zadovoljnih ali zelo zadovoljnih 74 odstotkov strank in 86 odstotkov odvetnikov.

Eden glavnih pokazateljev kakovosti dela mediatorjev je prav gotovo zadovoljstvo strank z mediatorjevim načinom vodenja postopka, pri čemer so stranke v 79 odstotkih primerov odgovorili, da so bili zelo zadovoljni ali zelo zadovoljni, odvetnikov pa je bilo

¹⁰ Analizo in razlago anket za leta 2016, 2017 in 2018 je pripravila Služba za alternativno reševanje sporov pri Okrožnem sodišču v Ljubljani.

¹¹ 1KA je odprtokodna aplikacija, ki omogoča storitev spletnega anketiranja. Razvoj poteka na Centru za družboslovno informatiko, Fakultete za družbene vede, Univerze v Ljubljani. Univerza v Ljubljani je tudi formalen lastnik oziroma naslovnik odgovarjajoče intelektualne lastnine (glej e-vir: <https://www.1ka.si/d/sl/o-1ka/splosen-opis>).

zadovoljnih z delom mediatorjev v 88 odstotkih. V tem letu je bilo zadovoljstvo strank z delom mediatorja za 8,9 odstotkov nižje v primerjavi z letom 2016. Kljub temu pa je zadovoljstvo strank s postopkom medicije ter mediatorji vsa leta delovanja še vedno na visoki ravni. Stranke so v 86 odstotkih odgovorile, da so zelo zadovoljne ali zadovoljne s postopkom medicije.

V letu 2018 je SARS s strani strank prejel ustrezno izpolnjenih 120 e-vprašalnikov, s strani odvetnikov ustrezno izpolnjenih 104 e-vprašalnikov ter s strani mediatorjev ustrezno izpolnjenih 157 e-vprašalnikov.

V letu 2018 je bilo zadovoljnih ali zelo zadovoljnih 68 odstotkov strank s postopkom medicije in enak odstotek z mediatorjevim delom in z delovanjem sodišča v postopkih medicije. V preteklem letu je bilo 87 odstotkov odvetnikov, ki so odgovorili na e-vprašalnike zelo zadovoljnih ali zadovoljnih s postopkom medicije in 77 odstotkov zadovoljnih z delom mediatorja. V letu 2018 je zadovoljstvo strank z delom mediatorja za 11 odstotkov nižje v primerjavi z letom 2017. V letu 2019 bo osredotočenost SARS v kakovost vodenja postopka medicije s strani mediatorjev, predvsem v razvijanje novih veščin in tehnik, ki jih uporabljajo pri svojem delu.

C. Zaključek

Po nekaj desetletjih, od kar so se medicije kot alternativni način reševanja sporov prenesle iz common law sistema (ZDA, Združeno kraljestvo Velike Britanije) in uveljavile tudi v kontinentalnem pravnem krogu (Evropa vključno s Slovenijo) je napočil čas, da se veljavi **medicija kot primarni, (ne le alternativni) način reševanja sporov** v pred in izvensodni fazi nastanka sporov.

V članku tudi odgovorimo na **temeljno vprašanje: zakaj so medicije dobre za stranke in odvetnike?** Odgovor je na dlan, saj je sporazumna rešitev **v najboljšem interesu strank in odvetnikov**. Zato nikakor ne pristanem na popačeno in neresnično tezo, da bi pretirano sodelovanje v medicijah lahko negativno vplivalo na finančni položaj odvetnika. Nasprotno. Zadovoljne stranke plačujejo svoje račune (happy clients pays their bills! je krilatica, ki velja tudi pri nas, ne zgolj v ZDA). Pa še drugim klientom povedo o pozitivni izkušnji, četudi so se seznanile z odvetnikom, v vlogi mediatorja. V prihodnje bodo k takemu človek, ki mu

zaupajo in ki je njihovo zaupanje opravičil (pa četudi v vlogi mediatorja) stranke še z veseljem prišle po (druge) pravne storitve.

Mediabilnost (primernost) spora je temeljna predpostavka za izvajanje mediacij. Kriteriji za odločitev ali je nek spor primeren za reševanje v mediacijskem postopku so naslednji: pripravljenost strank, želja po dolgoročnih rešitvah, časovna in finančna komponenta, narava razmerja med strankami, ne morejo biti »*numerus clausus*«, saj lahko v posameznem primeru ali pri določeni vrsti sporov in metodi mediacije, nastopijo še drugi kriteriji, ki lahko odločilno vplivajo na primernost ali nesprejemljivost primera za mediacijo. Zato je očitno, da so lahko kriteriji subjektivni (ureditev stikov, spolno nasilje, alkohol, duševna prizadetost, soglasje strank, otroci, hitrost rešitve – začasne odredbe, ipd.), ali pa objektivni (danes pri mediaciji precej zoženi), zato ga lahko uporabimo le v primeru spora, ki temelji na avtoritativni naravi (ustavnopravni spori) in v sporih, ki se nanašajo na pravice in obveznosti stranke, s katerimi ne morejo prosto razpolagati.¹²

Tekom let, enajst let po vstopu v veljavo zakona o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah se je pokazalo, da je pozitiven učinek mediacije predvsem v tem, da strankam, ki s pogajanjem niso uspele najti rešitve spora, ponuja novo možnost, da pridejo do rešitve s pomočjo zaupanja vredne neodvisne tretje osebe – mediatorja. Poleg tega je mediacija v gospodarskih sporih prednost za stranke, ker rešitev, ki jo poiščeta stranki sami, bolj ustreza njunim interesom, omogoča pa jima tudi nadaljevanje poslovnega odnosa. Predvsem pa pride tukaj v ospredje tudi tajnost postopka (sodni postopki so sicer javni), kar je za gospodarske družbe, ki so v sporu običajno zelo pomembno.¹³

¹² smiselno čl. 3/3 ZPP.

¹³ Kociper (2002), e-vir.

SEZNAM LITERATURE IN GRAFOV

Samostojne publikacije

- Lubarda B. L. (1999) Rešavanje kolektivnih radnih sporova, metode i institucije. Beograd: JURS.
Šetinc-Tekavc M. (2002) Mediacija – sporazumno reševanje sporov v teoriji in praksi. Tržič: Učila.
Ude L. (2002) Civilno procesno pravo. Ljubljana: Uradni list.
Ude L. (2004) Arbitražno pravo. Ljubljana: GV Založba.

Članki v revijah

- Končina-Peternel M. (2007) Družinska mediacija (*de lege lata in de lege ferenda*). Podjetje in delo, letnik 33, št. 6-7, str. 1303-1312.
Plauštajner K. (2007) Gospodarska conciliacija in arbitražna. Podjetje in delo, letnik 33, št. 6-7, str. 1324 - 1325.
Puharič K. (2000) Alternativne oblike reševanja sporov. Podjetje in delo, letnik 26, št. 6, str. 1410-1416.
Razdrih A. (2006) Izkušnje mediatorja. Odvetnik, letnik 8, št. 9 (30), str. 11-13.
Razdrih A. (2008) Mediacija v mirovnem procesu. Odvetnik, letnik 11, št. 2 (39), str. 16-20.
Ristin G. (2002) Sodelovanje z odvetniki v postopkih mediacije. Odvetnik, letnik 4, št. 1 (14), str. 11 - 13.
Ristin G. (2007) Mediacija v pravu EU. Podjetje in delo, letnik 33, št. 6-7, str. 1332 - 1341.
Ude L. (2008) Za zakonsko ureditev arbitraže in mediacije. Pravna praksa, letnik 27, št. 5, str. 3.
Zalar A. (2007) Alternativno (primarno) reševanje sporov – globalni trendi. Podjetje in delo, letnik 33, št. 6-7, str. 1291-1302.

Pravni viri

- Ustava Republike Slovenije. Uradni list RS, št. 33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 47, 68, 69/04, 69/04, 69/04, 68/06, 47/13, 47/13 in 75/16.
Zakon o alternativnem reševanju sodnih sporov (ZARSS). Uradni list RS, št. 97/09 in 40/12.
Zakon o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah (ZMCGZ). Uradni list RS, št. 56/2008.
Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPI-PP). Uradni list RS, št. 126/2007, 40/2009, 59/2009, 52/2010, 106/2010, 26/2011, 47/2011, 87/2011, 23/2012, 48/2012, 47/2013, 100/2013, 10/2015, 27/2016, 31/2016, 38/2016, 63/2016, 30/2018, 54/2018.
Zakon o pravdnem postopku (ZPP). Uradni list RS, št. 26/1999, 96/2002, 110/2002, 58/2003, 2/2004, 2/2004, 69/2005, 90/2005, 43/2006, 52/2007, 45/2008, 45/2008, 111/2008, 121/2008, 57/2009, 12/2010, 50/2010 -, 107/2010, 75/2012, 76/2012, 40/2013, 92/2013, 6/2014, 10/2014, 48/2014, 48/2015, 6/2017, 10/2017, 32/2018, 16/2019.

Spletni viri

- In recent years Slovenia has cut ECHR cases to less than a tenth of what they were, Vlada Republike Slovenije, 28.02.18. http://www.vlada.si/en/media_room/news_from_slovenia/news_from_slovenia/article/in_recent_years_slovenia_has_cut_echr_cases_to_less_than_a_tenth_of_what_they_were_61034/, zadnji dostop 29. 7. 2019.
Kociper M. Mediacije tudi v gospodarskih sporih. Finance, 04. 11. 2002. <http://www.finance.si/34464/Mediacije-tudi-v-gospodarskih-sporih?metered=yes&sid=454692015>, zadnji dostop 29. 7. 2019.

Seznam grafov

Graf 1: Primerjava podanih soglasij po letih

Graf 2: Uspešnost gospodarskih mediacij

Graf 3: Število srečanj potrebnih za uspešno končano gospodarsko mediacijo
